
IOAN PETRU CULIANU

(1950 - 1991)

*EX OSSIBUS ULTOR..**

Puține vești pot fi mai neliniștitoare decât *dispariția* unui om, chiar dacă aceasta nu e în întregime neașteptată. O moarte, chiar atroce, este un reper sigur; dar cum poți să-ți frânezi imaginația de a produce fantasmеle cele mai năpraznice în legătură cu *dispariția* unui prieten? Torturat, mutilat, distrus fizic și psihic în abatoarele puterii? Nici o supoziție nu e infirmată de realitate: ba chiar, poate că nici o supoziție nu este atât de teribilă ca realitatea (mințile unora, incapabile de a vedea departe, pot născoci infemuri rafinate).

Poate, desigur, astfel de considerații trebuie ținute departe de familia dispărutului; dar cine ar fi în stare să mai întrețină acum speranțe false? Aceleași fantasmе se perindă, desigur, până la limita suportabilității, și prin inima celor dragi; este mai moral a le trece sub tăcere, sau este mai moral a le pune sub ochii responsabililor încă neidentificați, dar bănuți de fiecare?

În această agonie pe care ne-o înfiripă imaginația și de care noi, prietenii dispărutului, nu putem scăpa prin nici un mijloc, viclenia rațiunii strecoară totuși un gând consolator, provenind dintr-o veche familiaritate cu istoria și cu veșnica realitate a Puterii.

Nu există Putere bună. Dar există Putere proastă. Există Putere care nu vede decât la doi pași în fața ei, neputincioasă a prevedea viitorul apropiat, prinsă în capcana propriei sale lipse de inteligență. Or, chiar în acest lucru există o consolare.

Un scriitor viu poate deranja, din când în când, Puterea (acest lucru va rămâne valabil în vecii vecilor); un scriitor dispărut, însă, are capacitatea de a deranja puterea în mod permanent, păgubitor, prin mii de canale și de guri. Când cineva pune răzbunarea înaintea pagubei, aceasta nu e numai

o dovadă de îngustime a viziunii viitorului, ci și un semn că totul este egal. Ne putem ascunde chipurile, de spaimă, înaintea acestor ultime spasme. Dar cu toții știi - victime și călăi deopotrivă - că va veni un după, în care viclenia rațiunii va interveni fatal ca să facă ordine. Atunci pagubele se vor măsura drept, iar folosul va deveni din nou un principiu călăuzitor al urmașilor.

Al urmașilor care vor vedea mai departe de dispariția unui scriitor, știind că aceasta nu poate produce nici un bine:
ex ossibus ultor..

PĂCATUL ÎMPOTRIVA SPIRITULUI

Creștinismul afirmă că toate păcatele se iartă, afară de unul singur: păcatul împotriva Spiritului.

În ziua de astăzi, păcatul împotriva Spiritului are mai multe nume: imobilism, minciună consolidată, *genocid cultural*. În expresia „genocid cultural”, efectul ucigător al păcatului este imediat vizibil.

Fizica modernă ne oferă o metaforă atrăgătoare: cea a unui număr infinit de universuri posibile care există în mod tot atât de „real” ca și acela pe care îl împărtășim cu toții, acesta din urmă nefiind exact un univers între celelalte, ci un fel de secțiune printr-un număr infinit de universuri paralele.

Tot așa, plimbându-ne din loc în loc pe pământ, suntem nevoiți să admitem că nu există o singură, ci mai multe realități singulare, create de un mare număr de spații cultural-istorice diferite. Într-un anume sens, trecutul fiecărei culturi nu este nici el mort, iar viitorul ei este deja prezent *in nuce*; nenumărate universuri ne așteaptă după toate colțurile: în anumite locuri, ajunge să traversezi o stradă pentru a schimba ostensibil universul.

Mizeria este și ea trăsătura unui univers complet, psihic, etic, estetic. Mizeria, în toată tristețea ei, colcăie de viață ca o mlaștină. E departe de moarte. Vezi flori de nufăr ridicându-se din noroi pentru a fi rupte și luate; vezi insecte înghițite de pești și broaște zbatându-se în cioc de cocor; un stol de păsări inofensive prosperă hrănindu-se cu țânțari,

iar păianjenii și-au răspândit pânzele printre toate trestiele, în bătaia vânturilor. Agale, păsări mari așteaptă în ocoluri cadavre pe măsură.

Când te-ai născut în acest univers, accesul la alte universuri e dificil. Dar nu e cu totul imposibil. Mizeria nu este un păcat împotriva Spiritului.

(.....)

Omenirea n-a găsit încă nici un remediu împotriva morții. Totuși, minuni fără îndoială există. *Îndrăzneala de a produce o idee poate duce la viață*. Iar singurul mod de a produce idei este de a le nega pe cele care formează universul înghețat al românului de astăzi. Moartea este un *nu* spus vieții; dar și viața este un NU spus morții.

Aveți curajul de a spune NU și veți învia a treia zi.

Creștinismul spune că *toate* păcatele se iartă, *chiar* și păcatul împotriva Spiritului. Căci nu există altă moarte decât moartea spirituală și nu există altă înviere decât aceea în fluviul ideilor. Nu în mlaștina lor mohorâtă.

EXIL

S-a spus, nu de mult, că am intrat într-o nouă fază a exilului: „...el (*M. Eliade*) spune un NU decis și senin celor care ar dori să-l transforme într-un martor decorativ pentru o agonie ce se pretinde o reînviere¹¹ (*Ethos*, nr. 1, p. 5). Pe deplin convingi că în acest nou exil, al opțiunii responsabile, exil în *afara* dar și *înlăuntrul* țării, multe dintre diferențele istorice ale „vechiului” exil s-au șters, au devenit fără sens, am vrea totuși să adăugăm că există anumite scheme psihice persistente ale *situației de exilat*. Iar aceste scheme profunde dau exilatului „aproape un *privilegiu cosmic*.”

(...) Voluntar ori involuntar, exilatul trăiește așadar o situație „arhetipală”, care-l asimilează oricărui „erou” și oricărui „inițiant”: el s-a „rupt din mal” și navighează singur printre ape, pândit de monștrii necunoscutului.

* fragmente din volumul Ioan Petru Culianu - „*Păcatul împotriva spiritului*”, editura Nemira 1999